

КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

*Макаютов А. О., аспірант, Уманський
державний педагогічний університет Імені
Павла Тичини, andrey-maksytov@mail.ru*

Краєзнавчий рух багатий на цікаві традиції, плідні пошуки і відкриття. Проте мало любити свій край - його ще треба добре знати. Знання рідного краю не просто збагачує і звеличує людину, воно служить своєрідним містком, що єднає покоління минулі з поколіннями прийдешніми. Пошана до традицій давньої культури та славного минулого творить основи сучасності, є запорукою майбутнього.

- Аналіз літературних джерел з проблеми краєзнавства дає змогу констатувати, що це поняття розглядається по-різному. Зокрема, як цілісна, нерозривна і відкрита система, яка функціонує у світі тривимірних моделей: простір (географічне краєзнавство), час (історичне краєзнавство), соціум (соціальне краєзнавство) (Я. Жупанський, В. Круль) [4]; це синтетичне вивчення будь-якої виразної і виділеної за адміністративними ознаками невеликої території; сукупність інформації про якусь країну з погляду географії, природи, історії, етнографії, народного господарства (В. Кубійович) [5]; вивчення якоїсь невеликої території з вищеподаних поглядів, звично місцевим населенням; комплекс наукових дисциплін, різних за змістом та методами дослідження, але таких, що ведуть до єдиної мети - наукового і всебічного пізнання краю (О. Барков) [5]; це комплексне, наукове і всебічне вивчення певної території [2]; це всебічне вивчення рідного краю, накопичення досвіду емоційно позитивного ставлення та активного дослідження певної території, яке сприяє моральному, фізичному, трудовому, естетичному, екологічному вихованню особистості [7].

В сучасних умовах розвитку системи освіти в Україні краєзнавство варто розглядати як один із потужних засобів патріотичного виховання молоді. Адже знайомство з навколишнім світом розпочинається з вивчення рідного краю. Це невід'ємна частина шкільної освіти та спеціалізованої підготовки ВІТЗ. Вперше визначення краєзнавства як педагогічного поняття дав К. Ушинський [3]. Він твердо відстоював необхідність оволодіння учнями з освітньою і виховною метою конкретними життєвими уявленнями та поняттями на основі спостережень у природі та в житті. К. Ушинський писав, що не з курйозами і диковинами науки повинна в школі ознайомитися дитина, а навпаки, треба привчати її знаходити цікаве в тому, що її постійно і скрізь оточує, і тим самим показати їй на практиці зв'язок між наукою і життям. Відомий вчений-географ О. Барков [5] надавав винятково важливого значення краєзнавству як могутньому засобу патріотичного виховання. Він вважав, що між Батьківщиною і рідним краєм існує нерозривний зв'язок. Любов починається з рідної місцевості, розширюється до меж всієї країни. Любов до рідного краю живить любов до всієї Батьківщини. Про застосування краєзнавчого принципу в навчально-виховному процесі писали С. Русова, І. Франко, П. Тутковський, С. Рудницький та інші. Саме С. Рудницький радив починати вивчення географії свого краю з краєзнавства, а на його основі здійснювати вивчення початкового курсу географії України. Національна територія - це головна основа нації. Інші основи нації - рідна культура, єдині історико-політичні традиції, типові расові ознаки, власна мова - все це набирає реальної сили лише в зв'язку з територією [4].

Патріотизм - якість особистості, яка формується через систему міцних знань про рідний край: його природу, культуру, населення (звичаї, традиції, вірування), історію тощо. Тобто це цілісне, повне сприйняття крізь свідомість особистості території, що і сприяє формуванню глибоких патріотичних почуттів, гордості за свою землю. Краєзнавство є тією галуззю знань, яка дає повну інформацію про рідний край як з огляду природничих дисциплін, так і наук суспільних. Краєзнавчий принцип забезпечує підвищення ефективності патріотичного виховання в освітніх закладах, успішному опануванню знань про природу й життя людини, допомагає формувати практичні вміння і навички.

Таким чином, в сучасних умовах розбудови національної системи освіти краєзнавство є потужним засобом патріотичного виховання молоді, яке спрямоване на вирішення таких завдань: сприяти відродженню духовності, національної свідомості; узагальнення, систематизація та поглиблення знань учнів з відповідних дисциплін; формування практичних навичок з орієнтування на місцевості, чигання топографічного матеріалу, складання графіків, схем тощо; розвиток навичок експедиційної роботи; стимуляція формування моральних, естетичних, патріотичних, культурних і політичних цінностей.

Література:

1. Діалоги про виховання : книга для батьків / Укл. О. Г. Свердлова ; редкол. В. М. Столетов [та ін.]. - К.: Радянська школа, 1985. - 302, [2] с. 2. Дем'янчук Г. С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г. С. Дем'янчук, Б. Г. Дем'янчук, А. Г. Дем'янчук. - К. : Вид. центр «Просвіта», 2006. - 293, [3] с. 3. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник / М. П. Крачило. К. : Вища школа, 1994. - 190, [1] с. 4. Круль В. П. Краєзнавство: історична географія / В. П. Круль. - Чернівці : ЧДУ, 1999. - 107, [2] с. 5. Петранівський В. Л. Туристичне краєзнавство : навчальний посібник / В. Л. Петранівський, М. И. Рутинський ; за ред. Ф. Д. Заставного. - К. : Знання, 2006. - 575, [1] с. 6. Русова С. Вибрані педагогічні твори : У 2 кн. / Софія Русова. - Кн.1 ; за ред. Є. І. коваленко. - К. : Либідь, 1997. - С. 83-85. 7. Тімець О. В. Організація краєзнавчо-туристської роботи з учнівською та студентською молоддю / О. В. Тімець, В. П. Комар. - Умань : Алмі, 2005. - 194, [2] с.